

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ЕМОЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Ордіховська Катерина

Засвоюючи певні норми і цінності в процесі навчання і виховання, учень під впливом ціннісних суджень оточуючих (вчителів, однолітків) починає ставитися як до реальних результатів своєї навчальної діяльності, так і до себе як до особистості в певному контексті. З віком він все чіткіше розрізняє свої реальні досягнення і те, чого міг би досягти, якби мав певні особистісні якості. Тому в процесі навчання в учня формується установка на оцінку своїх здібностей – одна з основних складових самооцінки. Самооцінка відображає те, що дитина дізнається про себе від інших, і зростаючу власну активність, спрямовану на усвідомлення своїх вчинків і особистих якостей.

Метою тези є обґрунтування психологічних чинників емоційного впливу на формування самооцінки та навчальної діяльності молодших школярів.

Навчальна діяльність є одним із найважливіших факторів, що впливають на формування самооцінки молодшого школяра, тому вчитель початкових класів повинен знати психологічні особливості молодших школярів та враховувати індивідуальні особливості самооцінки у навчальному процесі [1, с.136].

Формування самооцінки у молодших школярів – один із справді центральних процесів їхнього психічного розвитку, адже саме в цьому віці, по суті, закладаються основи ставлення дитини до себе як до суб'єкта навчальної діяльності. Самооцінка не з'являється сама по собі або ізольовано, вона поступово формується під впливом соціального оточення, насамперед через ті емоційні переживання, які дитина отримує у взаємодії з учителем, батьками та однолітками. І що важливо, молодший шкільний вік відрізняється підвищеною емоційною чутливістю, тому будь-яке оцінювання – і позитивне, і негативне – досить глибоко зачіпає внутрішній світ дитини [2].

Одним із провідних психологічних чинників тут виступає емоційний вплив

учителя. У початковій школі педагог часто є головною авторитетною фігурою, чиє слово сприймається майже беззаперечно, і саме воно значною мірою формує уявлення дитини про власні здібності. Позитивне емоційне підкріплення – похвала, підтримка, доброзичливе ставлення – сприяє появі впевненості у власних силах, підсилює мотивацію до навчання і, по суті, створює відчуття успішності. А от надмірна критика, ігнорування досягнень або постійне порівняння з іншими учнями, на перший погляд «виховні», можуть дати зовсім інший ефект: тривожність, невпевненість і поступове формування заниженої самооцінки [3, с.125].

Не менш важливим є й емоційний клімат у класному колективі. Дружня атмосфера, взаємоповага та підтримка з боку однолітків створюють умови, у яких дитина почувається комфортно і більш вільно в навчальній діяльності. У такому середовищі вона не так боїться помилятися, легше долає труднощі й активніше включається в роботу. Натомість конфлікти, булінг або відчуження з боку однокласників, що важливо, можуть поступово підривати емоційний стан учня, знижувати самооцінку і навіть формувати уникнення шкільної активності. І це вже не дрібниця, якщо задуматися [1, 2].

Окремо варто зазначити значення досвіду успіхів і невдач у навчанні. Для молодших школярів успіх має не лише навчальний, а й глибокий емоційний зміст. Кожне досягнення викликає позитивні емоції, підкріплює віру у власні можливості та стимулює подальшу пізнавальну активність. Але, з іншого боку, часті невдачі або складні завдання без належної підтримки можуть призводити до емоційного виснаження, страху помилки та втрати інтересу до навчання. Тому, по суті, баланс між складністю завдань і емоційною підтримкою тут відіграє ключову роль [3].

Окремий пласт впливу – це порівняння себе з іншими учнями. У цьому віці діти ще не мають повністю сформованої внутрішньої системи оцінювання, тому часто орієнтуються на зовнішні критерії успішності. І тут є подвійність: з одного боку, порівняння може стимулювати розвиток і бажання досягати кращих результатів, а з

іншого – воно нерідко викликає почуття меншовартості, заздрість або зниження самооцінки, особливо якщо дитина постійно відчуває себе «гіршою» за інших.

Важливим чинником виступає також стиль сімейного виховання. Саме родина формує базове емоційне підґрунтя, на якому надалі будується самооцінка дитини. Підтримка, прийняття та емоційна стабільність у сім'ї сприяють формуванню впевненості в собі та позитивного ставлення до навчання. Якщо ж переважають критика, завищені вимоги або емоційна дистанція, це може поступово призводити до внутрішньої напруги, страху помилки та нестійкої самооцінки [2].

Не можна оминати й індивідуальні психологічні особливості дитини – рівень емоційної чутливості, темперамент, здатність до саморегуляції. Діти з високою емоційною вразливістю зазвичай сильніше реагують на оцінювання і можуть глибше переживати невдачі, що без належної підтримки негативно впливає на їхню навчальну мотивацію.

Отже, формування самооцінки та навчальної діяльності молодших школярів є складним і багатограним процесом, у якому емоційні чинники відіграють ключову роль. Емоційний вплив учителя, однолітків і сім'ї, досвід успіхів і невдач, а також загальний психологічний клімат у навчальному середовищі визначають рівень впевненості дитини у власних силах і її ставлення до навчання. Створення позитивного емоційного середовища, без перебільшення, є однією з головних умов гармонійного розвитку особистості молодшого школяра, формування адекватної самооцінки та стійкої навчальної мотивації.

Список використаних джерел

1. Верещак Є., Запорожченко Т. Самооцінка у молодших школярів, як чинник впливу на навчальну діяльність. *Молодий вчений*. 2025. № 5. С. 136.
2. Візнюк І. М., Поліщук А. С. Мотивація студентоцентрованого навчання в аспекті дуальної освіти. *Головний редактор*, 2020. №53.
3. Кошинська Л. О., Гуріна З. В. Особливості розвитку самооцінки молодшого школяра. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 226-229.
4. Штифурак В., Гринькова Л., Гринькова О. Психологічні умови формування адекватної самооцінки у молодших школярів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2022. № 52. С. 125-128.